

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Organisationsstrukturen bør ændres	side 3
Forenkling påkrævet	side 3
Norsk landbrug	side 4
Dansk Landbrugsmuseum Gl. Estrup	side 7
Vestergaard i Hvilshøj	side 10
Hestene og høstdagene på Hessel	side 13
På Tranekær kirkegård	side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
August - September 1993

Nr. 305 - 51. årgang

*Far og søn foran hovedbygningen på Vestergård. Peder Vestergaard Olesen og Niels Bonnerup Olesen.
Det er 11. og 12. generation, som i år kan fejre 350 års jubilæum på gården.*

SLÆGTSGÅRDEN
LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter 17.00. Postgiro nr. 80831 42

Ejendomsrådgiver:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Arkivudvalget og Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg.)

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltrisminde«, Åbovej 17, Herlufllille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, Kornagervej 54,
4640 Fakse, tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftegård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer H. C. Clausen, »Holmbogaard«, Langbro 2 A, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skadholsvej 5,
Gjerbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Tofttegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergaarden«, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkredsen)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Badstrup, den 1. august 1993

Høstmåned

Efter en regnfuld juli, går vi nu ind i høstmåned, og vi kan vel nu se frem til en høst, der tegner noget bedre end vi havde ventet for et par måneder siden.

Jeg forstår godt at feriefolket brokker sig over julivejret, men vi bønder har nok generelt glædet os over det, og vi fik ikke den tvangsmodning i kornmarkerne, som det var frygtet.

Vi har oplevet en periode med uro på valutamarkedet, og den danske krone har været under et voldsomt pres. I denne week-end er de europæiske finansministre samlet for at finde en løsning på problemet, der kan tilfredsstille alle lande i EMS samarbejdet, og det er nok en umulig opgave.

Danmark har nu i 11 år ført en fastkronepolitik, og ingen vil vel i dag bestride, at det har været vejen til en lavere inflation og et betydeligt lavere renteniveau.

Derfor må denne politik ikke opgives for nogle kortsigtede fordele.

Når dette læses, ved vi alle meget mere om hvad man blev enige om, og om der er åbnet for at spekulanterne kan presse de enkelte valutaer i bund.

Uanset hvad resultatet bliver, må vi vel desværre konstatere, at der sker et stort tilbageskridt i det europæiske politiske og økonomiske samarbejde. Det er en udvikling jeg beklager meget. Lad os håbe, at bunden er nået i den økonomiske krise i Europa, og at vi kan se lidt mildere vinde forude.

Hermed en lille sommerhilsen fra Nordfyn, med ønsket om en rigtig god høstperiode, og ønsket om, at vi kommer lidt bedre igennem høsten rent økonomisk, end vi har ventet.

Med venlig hilsen

Carl Martin Christensen

Årsmødet 1994

afholdes på Hindsgaul Slot ved Middelfart lørdag den 28. og søndag den 29. maj.

Fortur for de østlige provinser tilbydes.

Fynskredsen har tilrettelagt et meget spændende program for dagene.

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35 (onsdag 11-15)

Arkivarer:

Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard, Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser

Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K,
tlf. 33 11 67 20 efter kl. 18

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 306 udkommer omkring 20. oktober. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. september.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

Enighed i landbruget

I sidste nummer af Slægtsgården skrev gårdejer A. C. Winther Hansen, der er medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse og kredsformand for Himmerlandskredsen om behovet for enighed i landbrugsorganisationerne, så landbruget kan fastholde sit gode omdømme. Til synspunktet om enighed og struktur har redaktionen modtaget to indlæg, som bringes her.

Organisationsstrukturen bør ændres!

Af proprietær Steen Reventlow-Mourier, formand for Dansk Erhvervsjordbrug

Siden 1960 har dansk landbrug været igennem en kolossal udvikling ikke blot på det strukturelle område, men også gennem en større grad af specialisering på de enkelte bedrifter, der har medført, at det organisatoriske billede er blevet meget uoverskueligt.

I samme periode er Danmark blevet medlem af EF, og dermed er landbruget underkastet EF's fælles landbrugspolitik på godt og ondt.

Det turde sige sig selv, at når kun 5 pct. af den danske befolkning i dag er landmænd, er det mere end vanskeligt at opnå vilkår for dansk landbrug, som er rimelige set med landmandens øjne.

En del af forklaringen skyldes det brogede billede af interesseorganisationer og generelle organisationer, som ikke i tilstrækkelig grad koordinerer deres indsats. Som følge heraf er der skabt et forvirrende billede af hele den landbrugspolitiske situation gennem særskilte rapporter og høringssvar til diverse ministerier, styrelser og udvalg etc.

Da jeg selv ved mange lejligheder har givet udtryk for nødvendigheden af mere samarbejde mellem alle organisationerne samt

en forenkling af hele organisationsmønsteret, var det med stor interesse, at jeg læste A. C. Winther Hansens indlæg i sidste nr. af Slægtsgården. Her slår han til lyd for, at alle organisationer samles i én organisation.

Nu tror jeg imidlertid ikke, at det vil være muligt at samle hele dansk landbrug i én organisation, uden at der i løbet af kort tid vil opstå en alternativ ny forening. Men jeg føler, at alle vi, som har med landbrugets forhold at gøre, har en pligt til fordomsfrit at tænke i nye baner, som kan øge landbrugets indflydelse.

En oplagt mulighed består i at styrke Landbrugsraadet, således at alle organisationer er medlem hér. Raadet kunne ikke alene påtage sig sekretariatsfunktionen for foreningerne, men også samtidig koordinere høringssvar, fælleshenvendelser m. v. til ministerier og styrelser etc. På den politiske front kunne det yderligere optræde med maximal indflydelse, som er en nødvendighed, hvis budskabet skal have gennemslagskraft.

Under alle omstændigheder løber udviklingen i primærlandbruget hurtigt videre, mens den står stille i det organisatoriske mønster – så lad os se at komme i gang med at få ændret på forholdene!

Forenkling er påkrævet

Af formanden for Aalborg Amts Landboforening gdr. Niels Busk

Vi står i Dansk Landbrug med det erhverv herhjemme, som har gennemgået de største forandringer siden krigen.

Fra et antal af 200.000 landbrug til nu 70.000, hvoraf de 30.000 er egentlige heltidsbedrifter og dermed en tilbagegang i antallet af beskæftigede. Vi udgør nu kun 5 pct. af den erhvervsaktive befolkning mod 25 pct. i 1950.

Alt tyder desværre på den udvikling vil fortsætte med en større koncentration af produktionen.

EF's landbrugspolitik er efter 20 års uændret ramme, nu under kraftig forandring fra at være markedsorienteret, til reguleringer og bureaukratisk kontrol og styring.

De mange udfordringer vi står overfor kræver nytænkning. Udgangspunktet skal være tryghed og tillid for landmandsfamilien, som den helt klare forudsætning, når vi tænker på de store forandringer, landbruget netop nu står over for.

Det er: Reform af den fælles landbrugspolitik i EF, GATT-forhandlingerne og det hjemlige arbejde med at skabe en bæredygtig udvikling i landbruget.

Jeg tror det er vigtigt, at vi ser alle disse tre områder i sammenhæng, når vi beskriver målet for den kommende landbrugspolitik: Et bæredygtigt landbrug, der ikke er afhængig af støtte, med landmandsfamilien i centrum og som skaber bedre livskvalitet for mennesker, dyr og miljø.

Det store spørgsmål er så blot, hvordan vi får de tre områder til at arbejde sammen, så vi kan nå målet. På den hjemlige front har vi stadig ikke set andet end udspillet på miljøområdet. Her mangler vi stadig at politikerne lever op til løftet om, at sikre landbruget også bliver økonomisk bæredygtigt.

I regeringens tiltrædelseserklæring: »En ny start« er der tre linier om dansk landbrug, det er ikke meget at ofre på det erhverv som trods alt slæber over 50 milliarder kroner hjem til samfundshusholdningen.

Det i sig selv skaber jo ikke et økonomisk bæredygtigt erhverv. Påskeforliget slet ikke, idet der her spændes et sikkerhedsnet ud under de mest gældstungede, hvilket er godt. Det store problem – gældsbelastningen, der er dobbelt så stor som de landmænd vi sammenligner os med i EF – og konkurrerer med er uændret. Rentefaldet og dermed omprioreringsmuligheder vil naturligvis give daglige lettelser, men ikke nedbringe den alt for store gæld.

Jeg er nødt til at sige til politikerne, det gælder også den tidligere regering, at jeg finder det dybt uansvarligt, at man ikke har taget initiativer for at skabe et økonomisk bæredygtigt erhverv.

Det er jo snart to år siden vi fik kravene til den miljømæssige del af bæredygtigheden. Men den økonomiske bæredygtighed er

der tilsyneladende ingen, der rigtig bekymrer sig om. Det må vi landmænd åbenbart selv finde ud af. Det er ikke rimeligt, og det øger ikke tilliden og troen på politikerne.

Arbejdet omkring et bæredygtigt landbrug er iøvrigt sat igang af landbrugsminister Bjørn Westh, så det er oplagt at han også drager omsorg for at arbejdet bliver færdiggjort.

Til at løse de mange faglige og politiske opgaver har vi i dansk landbrug en sand flok af foreninger og organisationer. Alle er optaget af specialområder som behandles med skyklapper og ringe forståelse for andre landmænds forhold.

Landboforeningerne er for alle landmænd, det er her vi samler de mange forskellige landmænd – produktioner – i den største landbrugsorganisation.

Nogen tror at specialisering på bedrifterne gør specialforeninger og producentforeninger til fremtidens naturlige organisation.

Det er jeg ganske uenig i, jeg mener tværtimod, at en sanering og samling omkring Landboforeningerne vil være fremtiden.

Det kræver så også, at den tilpasning der er igang i de lokale landboforeninger, bliver tilendebragt hurtigt til større foreninger med et bedre udbud af faglig rådgivning, rationel drift og stor politisk slagkraft.

Aalborg Amts Landboforening er med sine 2500 medlemmer landets største. Vi har et højt kvalitetsniveau fagligt med alle tænkelige fagområder dækket til gavn for medlemmerne. Vores politiske indsats er aktiv – resultatet må andre bedømme. Det er meget vigtigt, at den lokale struktur er i orden, idet det er den nære kontakt med medlemmerne.

Den lokale forening skal være mødestedet for alt vedrørende produktion og økonomi.

Også det sted lokalsamfundet på alle måder kontaktes fra.

Vi har i Aalborg Amts Landboforening indført brugerbetaling for mange år siden. Det er medlemmerne tilfredse med, og det højner samtidig kvaliteten af rådgivningen. Vi har et ens kontingent til alle, som er på kr. 1.440 incl. Landsblad og medlemsskab af De danske Landboforeninger. Vi er meget konkurrencedygtige, der hvor vi bedst kan måle os på regnskabsområdet.

Fremtidens landmænd vil i stigende grad gå efter kvalitet og faglig ekspertise og med den nye teknik være mindre afhængige af afstande til landbocentret.

De vil også kræve en uvildig rådgivning, hvor konsulenterne er deres folk og ikke ansat af et foderstoffirma – slagteri o. lign.

Omkring erhvervspolitikken er det stadigvæk klart at vi opnår kun gode resultater, når vi optræder samlet og taler med en stemme.

Det er blevet sværere og sværere med årene. Flere organisationer end tidligere kræver politisk indflydelse. Selv brancherne har ikke nok i at forædle og sælge produktionen, men arbejder med den generelle politik. Det skyldes at producentforeningerne, der er dukket op de seneste 10 år, presser dem til det.

Det giver forvirring på den politiske scene og mange muligheder for åben uenighed internt i landbruget.

Hver gang det sker har vi tabt. Det er også lidt et paradoks, at de samme mange foreninger stærkt taler om enighed i landbrugsgets top, samtidig med de egoistisk skaber splittelse, for at markedsføre egen forening i pressen.

Den ændring der er sket i dansk landbrug de seneste 25 år har ikke ændret ret meget på organisationsmønsteret.

Det er oplagt, at en forenkling er påkrævet.

Mit bud er:

- 1) Slagkraftige lokale landboforeninger med et udbud af faglig rådgivning og erhvervspolitisk lokalt og landspolitisk på et højt niveau.
- 2) Med en overbygning i form af Landbrugets Rådgivningscenter i Skejby, der skal være centrum for videnformidling og driftslederrådgivning til de lokale foreninger.
- 3) De danske Landboforeninger varetager fortsat centralt alle erhvervspolitiske forhold for alle landmænd uanset produktion. Er samtidig samlingspunkt for det lokale arbejde og styrende funktion overfor Skejby.
- 4) Overbygningen – Landbrugsrådet har en arbejdsform som et repræsentantskab. Her ville en slankning – færre medlemmer – gavne indsatsen. Det skal fortsat være organisationerne der vælger rådet. Men færre organisationer vil også løfte hen mod en enhedsorganisation som fremtiden vil kræve.

Der tales meget om direkte valg til toporganer og topposter. Det er stadigvæk en rigtig ting, at lokale valg og tillid er indgangen til valg på højere niveauer.

Ingen må tro, at et spring og valg uden den nødvendige erfaring er bedre, end det vi har. Tværtimod vil tiden og de mange forandringer kræve styrke og hensyn til landbokulturen, og dermed også erfaring af de personer, der skal løfte de fremtidige opgaver.

Niels Busk

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejer Benny Ravn Bonde
»Nørbygård«
Nørbygårdsvej 50, Marstrup
6100 Haderslev

Gårdejer Anders Chr. Kattenhøj
»Provstgaard«
Søjbjergvej 15, Vejrum
7600 Struer

Fhv. gårdejer Harriet Christiansen
Flinterupvej 1, Bjerge
4480 Store Fuglede

Gårdejere Anni og Kurt Rehder
»Strandgaarden«
Knivkærvej 72, Knivkær
4220 Korsør

Gårdejer Ove Holm
»Elholm«
Kærbyvej 23
8560 Kolind

Gårdejere Ena og
Peter Stengaard Olsen
»Stengaarden«
Roskildevej 19
4330 Hvalsø

Gårdejer Erling Møllerhøj
»Møllerhøjgaard«
Sallingevej 16
5750 Ringe

Gårdejere Astrid og
Benny Thomsen
Sdr. Hostrup Bygade 52
6200 Aabenraa

Anne-Mette Christiansen
Niels Larsen
Roskildevej 427, Ortved
4100 Ringsted

Karen Andersen
Hertelsvej 25
4640 Fakse

Anne Bischoff
Tåstrupvej 18, Hyllinge
4700 Næstved

Gårdejere Merete og
Søren Ejlekær Nielsen
»Ejlekærgaard«
Ejlekærgårdsvej 25, Farendløse
4100 Ringsted

Hanne Skovgaard Kertesz
Lyngbyvej 51 st.
2100 København Ø

Gårdejere Asta og Hans Schultz
»Maglegaard«
Hornsherredvej 59
4060 Kirke-Såby

Gårdejere Lene og Johnny Olsen
Druestrupvej 18, Druestrup
4690 Haslev

Jytte og Jens Thorup
170 St. George Street
Mitchell, Ontario
Canada

Ellen Børresen
Sophiendalsvej 14
4690 Haslev

Hans Christensen
131 Megan Court
Alamo, 94507 California
USA

Ruth Madsen
Platanvej 28
7400 Herning

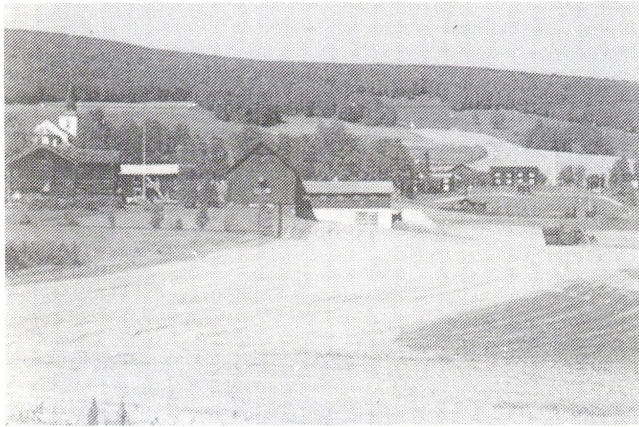
Gårdejere Dorthe og
Niels Cl. Nielsen
»Bokegaard«
Nørreremark 20, Kær
6400 Sønderborg

KRONIK

Norsk landbrug

Konsulent Lars Christensen, Statens fagtjeneste for landbruget, beretter i denne kronik om norsk landbrug som livsstil og om generationsskiftet i Norge.

Norsk landbruk er mer en livsstil enn et effektivt produserende, europeisk landbruk. Norsk landbruk består av små bruk med en gjennomsnittsstørrelse på ca. 11 ha. Det er ca. 30.000 bruk som har under 5 ha og ca. 14.000 bruk som har over 20 ha. Det regnes å være rundt 90.000 bruk i alt i drift i 1993. Areal i drift er rundt 1 million ha, hvorav 370.000 ha dyrkes med korn. Da det bare er ca. 3 prosent av landets areal som er dyrket, har gårdbrukene i tillegg ofte skog og utmark.

Variert kulturlandskap med grovfôrproduksjon i Vingelen

Med stor geografisk spredning, ca 2.000 km fra sør til nord og somme steder 500 km øst-vest, blir forholdene meget forskjellige fra egn til egn. Landbruket i Norge er også meget annerledes, med større variasjon enn det tradisjonelle danske landbruket. Men naturligvis finnes det også bruk, som drives som om det var i Danmark, med korn, gris og/eller melkeproduksjon. Produksjon av fårekjøtt er også en betydelig del af norsk landbruk med rundt 1 million livdyr.

De store arealer som ligger rundt de forholdsvis små dyrkede arealer, har gjennom tidene hatt stor betydning for den samlede utkomme av gårdsdriften. Tømmer fra skogene til eget bruk og for salg har vært en viktig inntektskilde. Fiske og rettigheter til fiske i elvene har også på sine steder vært en meget viktig inntektskilde. Retten til især laksefiskene kan være viktigste inntekt på mange gardsbruk. Jakten i skogene var før et godt supplerende bidrag til matforsyningen. Likeens med reinsdyrjakt eller tamreindrift. Bær, og ved for oppvarming, var også en ressurs som ble hentet ute i naturen. Seterdriften med kuene på gras høgt til fjells var også tidligere et nødvendig tillegg for gårdsdriften. Nå er seterdriftens tilskott av fôr for det meste erstattet med importert kraftfôr, men ikke helt. Det drives fortsatt en del seterdrift og grasavling i fjellene.

Jaktens betydning for matforsyningen er sterkt redusert de siste årtier og er nå mest en jakt etter delikatesser i form av hjorte- og elgkjøtt samt ryper. Det skytes ca 12.000 hjort, ca 35.000 elg og 500.000 ryper årlig. Rypa er en fjellfugl som i utseende og oppførsel likner akerhøna i Danmark. Denne jakten utføres naturligvis ikke av bøndene alene, men de kan være grunneiere.

En annen utmarksnæring er de ca 330.000 hytter som hovedsakelig er bygd i de siste 20-30 årene. Ved hyttefelter har de lokale bøndene ofte tilsyn med veier, snørydding og salg av ved, m. m. I tillegg kan bøndene være grunneiere for hyttefeltet.

Med de tilleggsgoder som ofte finnes ved og rundt norske

gardsbruk, er størrelsen på dyrket areal et noe misvisende grunnlag for sammenlikning med danske forhold.

Det kan være en oppfatning i Danmark at Norge ikke har selvforsyning med landbruksprodukter, men dette stemmer ikke, forutsatt import af kraftfôr. Melk, kjøtt, poteter og grønnsaker produseres i større mengde enn det er avsetning for innenlands. Brødkorn og sukker er importert vare selv om det avles mer og mer brødkorn innenlands.

De mange små bruk og den store geografiske spredning gjør imidlertid at produksjonsforholdene blir vanskelige og omkostningene store. Maskinparken blir som regel dårlig utnyttet, men da alle skal ha gjort samme arbeid på en kort hektisk så- eller høstetid, blir maskinsamarbeid vanskelig. Avstand til nabo spiller også inn.

Bygningskostnadene for relativt få dyr blir store, men dette er det lite å gjøre med. Storbedriftens/større bedrifters fordeler er ikke oppnåelige og skal bondens inntekt være noe i retning av det det øvrige samfunn har, er det nødvendig med en viss subsidiering, eller overføring som det kalles, av landbruket. Det blir da også overført en 12-14 milliarder årlig til landbruket. Dette kan synes å være mange penger til fordeling på under 100.000 personer om det bare tjente til opprettholdelse av inntjeningen for dem. Men overføringene er like mye beregnet for å holde liv i distriktene så mest mulig av landet kan være bebodd. Det er i ingens interesse å avfolke store områder og dermed miste mulighetene for å utnytte de naturgitte ressurser som finnes. Det vises til de før omtalte goder som ligger utenom brukene.

Det er rimelig at danske tenker at det er bare å slå brukerne sammen så de får en mer rasjonell størrelse og dermed billigere produksjon.

Gammel gårdsdam med ender skaper trivsel i tun.

I Norge er denne tanken ikke populær blant bøndene, og den støter også på store hindringer. For det første ligger de dyrkede arealer ikke på rad og rekke, det kan være lang avstand mellom brukene. Dette gjør at den oppnådde gevinst ved sammenslåing av 2-3 bruk blir meget liten, tiden »kjøres bort« på veiene i stedet. Selv om 2-3 bruk eller flere blir sammenslått, blir det tillagte bruk som regel fortsatt lite og kan risikere å få enda lengre til naboer, og på denne måten bidra til egen isolasjon.

Men største hindringen for sammenslåing av bruk er Odelsloven. Odelsloven sikrer arverett til gårdbrukene. Eldste barn har rett til å overta garden etter foreldrene, og det til en etter forholdene lav pris.

Odelsloven er en meget gammel lov, og før det en uskreven lov, som er et spesielt juridisk område. Det er ikke mulig kort å forklare Odelslovens mange bestemmelser, men det norske bon-

Levende jordbrukslandskap preger Dalsbygda, Os i Østerdalen.

desamfunnet er grunnfestet med denne loven.

Når eldste barn, før sønn, gjennom mange generasjoner tradisjonelt har overtatt bruket, kan vi i Norge virkelig snakke om slektsgårder. I tilfelle en slektsgren dør ut, overtar som regel en annen gren av slekten, som ligger nærmest i slektskap, gårdsbruket. På denne måten blir gårdbrukene i slekten og bare et fåtall bruk blir frigjort til salg på det åpne marked, og dermed er sammenslåing av bruk stort sett ikke mulig. Likevel har det i de siste 20 årene blitt nedlagt 60.000 bruk. Det er mest små bruk i gruppene fra 1 til 2 ha og fra 2,0 til 5 ha som er nedlagt. I tillegg er det ofte gårdsbruk med avsides beliggenhet og dårlig adkomst som ved generasjonsskifte går ut av drift. Men i de fleste tilfeller overtar arvingene det nedlagte småbruket og bruker det som sommersted. Jorda blir i noen tilfeller nyttet/forpaktet av naboen, men ikke alltid.

At denne mer eller mindre frivillige overtakelse av fedrenes gårdsbruk også kan ha noen uheldige sider er klart, men den har sikret en kontinuitet som er enestående.

Om et odelsberettiget barn har forholdsvis unge foreldre, kan det i noen tilfelle bli langt opp i voksen alder før generasjonsskiftet. Ventetiden før overtakelsen av gårdsbruket, om det kan kalles ventetid, for det er en naturlig kontinuitet, nyttes da ofte til å skaffe seg en akademisk eller annen utdanning og arbeid innenfor helt andre områder enn landbruk. I noen tilfeller naturligvis velges utdanning og arbeid ut fra noe som har relasjon til landbruket. På denne måten sitter det rundt på mange norske gårdsbruk personer med høy utdanning og ofte lengre erfaring fra næringslivet. Dette forhold har naturligvis styrket bøndenes politiske innflytelse og posisjon i samfunnet.

Fremtiden interesserer naturligvis norske bønder meget. Noen tror kanskje at det er overføringenens milliarder som vekker bekymring. Når det kommer til stykket er det kanskje like mye de fremtidige muligheter for å føre gårdsbruket videre til de kommende generasjoner som bekymrer. Om Norge, noe som meningsmålingene ikke tyder på, skulle bli med i EF-samarbeidet, er det usikkert om Odelsloven kan virke i fremtiden som den har gjort i uminnelige tider. Og det vil skjære dypt, ikke bare i bondestanden, men også ellers i befolkningen, om det tradisjonsrike landbruket skulle bli ytterligere redusert i antall og omfang. Det å være bonde i Norge er ikke noe noen slutter med bare fordi det kunne være mer penger å tjene ved å nedlegge bruket. Det er derfor rimelig at bøndene er opptatt av hvilke muligheter EFs Europa og GATT-forhandlingene vil by norsk landbruk i fremtiden.

Om det ble et fritt marked for utenlandske landbruksprodukter, fremtvungent av EF eller GATT, er norsk landbruk seg bevisst at det vil bli meget vanskelig å opprettholde en inntjening på de fleste bruk som vil gjøre det mulig å overleve økonomisk.

På den andre siden er norsk landbruksproduksjon så liten og betydningsløs, sett i den store verdensproduksjonens perspektiv, at det kan undre noen at den har forhandlingsmessig betydning når verdenshandelens spilleregler legges opp.

Norsk landbruks primære oppgave er å utnytte og gjøre tilgjengelig de spredte ressurser som finnes i det vidtstrakte landet og bidra til å holde mest mulig av landet bebodd. Bøndene blir i større grad naturforvaltere. Sist men ikke minst å gi landet et minimum av beredskap for situasjoner som vi inderlig må håpe aldri vil oppstå.

Lars Christensen

Dansk Landbrugsmuseum Gl. Estrup

Historie, nutid og fremtid

Af proprietær Jakob Højlund, fmd. for Landbrugsmuseets Venneforening

I 1989 kunne Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup, fejre 100-års fødselsdag. Det skete med en international kongres for landbrugsmuseer, der blev afholdt i Randers og på Gl. Estrup, der ved den lejlighed for første gang blev præsenteret for og beundret af en større international kreds af fagfolk.

Fødselsdagen blev også markeret ved udgivelse af et to-bindsværk om Dansk Landbrugsmuseum. Første bind, der omfatter historien op til 1941, er skrevet af dr. phil. Axel Steensberg og andet bind, der går frem til 1988, er skrevet af museumsinspektør Svend Nielsen, museets leder fra 1967 til 1992. Enhver, der er interesseret i et mere indgående kendskab til alle de opgaver og svære problemer, der har skullet klares for at det gamle landbrugsland Danmark kunne få et museum for hovederhvervet gennem alle århundreder, bør skaffe sig de to bøger, som sælges på museet for 100 kr. tilsammen. Det er meget billigt, og det er en spændende historie. Den viser, at selv en helt oplagt sag her i landet til syvende og sidst er afhængig af, at der er ildsjæle, der brænder for sagen og derfor er villige til at ofre tid, penge og kræfter på den. Staten har altid været en træg medspiller med masser af verbal velvilje og tilsvarende uvilje til at lukke op for kassen, så der uden urimelig lang ventetid kunne skabes rimelige og værdige løsninger. Historien om Landbrugsmuseet er en instruktiv beretning om ildsjæle, der langt om længe vinder over de politiske brandslukkere.

Nogle korte glimt af den historie må være på sin plads her i et tidsskrift for slægtsgårdsejere, hvad kun den bliver, der har en personlig historie om kamp og udholdenhed og en uudslukkelig tro på fremtiden, som arvegods.

Lidt forhistorie

Det kgl. Landhusholdningsselskab, stiftet 1769, havde ganske langsomt samlet en modelsamling af landbrugsredskaber og husgeråd. Den blev i 1858 overdraget til Landbohøjskolen, der brugte den i undervisningen. Et egentligt indsamlingsarbejde af genstande var endnu ikke kommet i gang. Fragten var dyr, risikabel og langsom, og det ville kræve plads, der endnu ikke fandtes. Det var situationen, da den unge løjtnant J. C. la Cour, helt fra Dybbøl, blev assistent på landbohøjskolen, sekretær for landhusholdningsselskabet og senere dets præsident. Han oprettede og ejede en af landets første landbrugsskoler, Lyngby. Han stammede fra hovedgården »Skærso« ved Ebeltoft, som hans far drev med stor og visionær dygtighed. J. C. la Cour brændte for alt, der kunne fremme god landbrugsdrift i Danmark. Hans flid og ildhu var legendarisk, og målbevidst rettet mod at få skabt Dansk Landbrugsmuseum. Hans indsats er Landbrugsmuseets start hjulpet i gang af den industri- og landbrugsudstilling, der afholdtes i Tivoli i jubilæumsåret 1888. Til den havde man brugt lærere som indsamlere, så der kom 433 genstande med på udstillingen. Overskuddet derfra var øremærket til et landbrugsmuseum under landhusholdningsselskabet. Da la Cour så for egen regning købte en af udstillingsbygningerne og lod den flytte ud til skolen i Lyngby spirede virkeligheden frem af drømmen. »Det ser ud til, at samlingen var nogenlunde opstillet, da vinterskolen begyndte en af de første dage i november 1889. Fra dette tidspunkt kan man regne landbrugsmuseet som åbent«, skriver Axel Steensberg.

Det lange seje træk

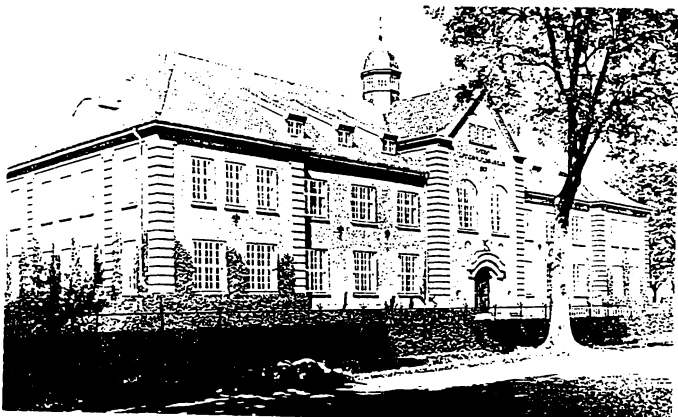
Med den åbning begyndte den strålende rejse mod stjernerne, kunne man måske have troet. Sådan gik det slet ikke. Nej, kamp og alle slags genvordigheder, manglende forståelse, også blandt landbrugets egne ledere og en konstant mangel på penge. Ikke

penge til store, voldsomme ønsker, nej penge til den allerenkleste overlevelse var næsten ikke til at opdrive. I dag må man undre sig. Det måtte være en oplagt sag, at når landbruget netop i slutningen af det 19. århundrede gennemgik så voldsomme forandringer, var der fare for, at århundreders landbrugsbygninger og -redskaber, metoder og hele levevis forsvandt i den største historiebog: glemselen, hvis der ikke blev skabt et ordentligt museum. Faren var stor og meget forsvandt. Det har ikke optaget sindene eller flydt i budgetterne dengang. Måske druknede det i de overordentlige store krav om omstilling, som blev mødt med andelsbevægelsen som nyt og stærkt redskab. Det var fremtiden. Den slugte energien og midlerne. Heldigvis var der nogle få, der havde blik for den anden side af sagen: at indsamle og bevare brugsgenstande fra fortiden.

Landbrugsmuseet måtte oftest krydse sig frem mellem vidtløftige planer, der ikke kunne realiseres plus pædagogiske opgaver ved at demonstrere moderne maskiner og så bevaringsopgaven. Omkring år 1900 opstod tanken om, at lave filialer af museet både i Jylland og på Fyn. I 1906 åbnedes en filial på landbrugsskolen i Dalum og i 1907 fik Malling og Ladelund hver sin filial. I 1906 blev museet endelig til et statsmuseum med bestyrelse, hvori ministeriet hele tiden var repræsenteret. Først i 1916 fik museet en ny hovedbygning ved Kongevejen i Lyngby og i tæt forbindelse med Frilandsmuseet. Der var fællesbillet til de to museer. Det gjorde det vanskeligt for landbrugsmuseet at bevise sin eksistensberettigelse med et stort besøgstal. Hvad kom gæsterne efter? For landbrugsmuseet var fællesskabet ikke en umiddelbar fordel, men det var med til at sikre forbindelsen til nationalmuseet og dermed vinde anerkendelse som »et rigtigt museum«. Statskonsulent K. Hansen var museets myndige leder i næsten 40 år efter la Cours død i 1898. Musealt var han nok ikke den store fornyer, men gennem et solidt udholdende indsamlingsarbejde og grundig registrering sikrede han i den tid et stort, alsidigt materielt grundlag for fremtidens museum. Det betyder, at museet i dag med over 25.000 genstande er det største af sin art i Europa, ja måske hele verden. Museets store plovsamling nyder med rette internationalt ry.

Udstilling – opbevaring

Et museum til så pladskrævende genstande vil altid lide af pladsmangel. Mindre end 10 pct. af det indsamlede udstilles af gangen. Magasinproblemet har derfor hele tiden været noget af et mareridt for museets skiftende ledelse. Filialerne blev hurtigt lige så fuldpakkede som hovedmuseet. Vigholdgård, Rønhøjgård og især Hofmannsgave er blot nogle navne på mere eller mindre uegnede fjernmagasiner, museet har haft igennem årene. Trods leje nu af en stor stald på det nærliggende Løvenholm er Hofmannsgave endnu ikke helt tømt. Det har gennem årene betydet stort spild af ressourcer, mange bekymringer og dårligt bevarede genstande. Man kan med rette kalde det en serie typisk danske lappeløsninger. Få sparede kroner gav store forøgede udgifter i det lange løb. En af forklaringerne er, at museet ikke havde et ordentligt fast tilholdssted med udvidelsesmuligheder. Tanken om at finde sådan et sted rumstærede længe rundt i hovederne og derfra rundt i landet. På et vist tidspunkt var den gamle herregård Hessel i Ålborg amt langt fremme i planerne. Den blev – heldigvis – afvist bl. a. med henvisning til beliggenheden og uegnede bygninger. I mellemtiden blev der gennemført en udstillingsreform, der førte til bedre, mere overskuelige udstillinger og til en række særudstillinger som: Kuriose opfindelser, Plovudstilling, Vognudstilling, Høstmaskiner m. fl. Museet udviklede sig derigennem rent kvalitativt, men det gav ikke de

Landbrugsmuseet i Lyngby.

store besøgstal. Noget forklares nok med det omtalte bofællesskab med Frilandsmuseet. I 1958 blev Gl. Estrup nævnt for første gang som fremtidshjemmet for museet. Derefter skulle man gå gruelig meget igennem, inden et flertal i finansudvalget den 16. januar 1969 tiltrådte købet af Gl. Estrup. Til det sidste stod det mellem Hessel, Hofmannsgave og Gl. Estrup. Heldigvis var Knud Hansen, Bygholm kommet i bestyrelsen. Han gik varmt ind for Gl. Estrup og gjorde sin indflydelse gældende, hvor han kunne. Dertil kom, at museet den 1. maj 1967 havde fået en ung, energisk, veluddannet leder, mag. art. Sv. Nielsen, som kunne begynde sin virksomhed med den krævende opgave på en og samme gang at få ombygget og udflyttet d. v. s. samlet så meget af det spredte sammen som muligt på museets endelige hjemsted – Gl. Estrup. Hårdt meningsfyldt arbejde til mange år. Det er endnu ikke endelig afsluttet.

At fæste bo og udvikle sig

Det, man havde købt, var avlsbygningerne, forpagterboligen og lidt jord omkring disse. I dag kan vi ærgre os over, at man ikke købte hele godset med undtagelse af slottet, der allerede da husede Herregårdsmuseet. Den slags ærgrelser var der ikke tid til i de mange år, hvor det gjaldt om af mer eller mindre faldefærdige lader og stalde at få skabt egnede lokaler til opbevaring, værkstedsarbejde, udstillinger og administration. Og så var der kæmpearbejdet med at få flyttet de mange genstande. Det er ikke så enkelt, som det kan lyde. Hver eneste ting skal registreres og mærkes og bogføres, så flyttelisterne kan bruges som grundlag for en egentlig registrant. Da husene først skulle sættes nødtørftigt i stand måtte man rejse nogle store telte på gårdspladsen til midlertidige »lokaler«.

Flytningen begyndte i 1969. Den 30. september 1971 lukkede museet i Lyngby. Et lille år efter kunne man åbne den første lille udstilling i den gamle svinestald, der også havde været herskabsstald og nu er Cafeteria. Så var begyndelsen på det nye liv gjort. Både staten og fonde – specielt Tuborgfonden – fik endelig øjnene op for, at hvis vi skulle have et museum, vi kunne være bekendt at vise frem, og som på værdig måde kunne illustrere landbrugets historiske udvikling, skulle der planlægning, penge, og nybygning til over en lang årrække. Sv. Nielsen skriver: »At der den 26. januar 1976 kunne holdes »taksigelsesfest« på museet, hvorunder A. W. Nielsen overrakte en check på 1 million kroner, mens landbruget gennem finansieringsfonden af 1963 og landbrugsminister Poul Dalsager på ministeriets vegne lovede at yde hver en million.« Dansk Landbrugsmuseum fæstede bo i huse og sind og kunne begynde at udvikle sig på samme måde som en ung bondes gård langsomt bliver til slægtens hjem i generationer. Det skete for min oldefar her i 1850'erne. Det er en aldrig afsluttet proces. Hver generation skal gentage den. Det er også nødvendigt for et landbrugsmuseum.

Det vil føre alt for langt her at gå i detaljer med den udvikling. Den første udstillingshal kunne indvies med dronningebesøg og festivitas den 11. september 1978, »og det blev en meget festlig dag, selvom det var noget af en streg i regningen, at det netop den dag var øsende regnvejre«. Museets leder, Sv. Nielsen, fik den ære, at være dronningens regnvagtmester med den ud-

spændte paraply! I 1979 blev departementchef H. J. Kristensen fra landbrugsministeriet formand for bestyrelsen. Med ham »fik museet for første gang i mange år en virkelig interesseret og dynamisk formand«. Det kom til at betyde meget for videreudviklingen af de udbygningsplaner, der var udarbejdet af arkitekt Rønnow. Helge Ribe, Voldstrup havde tidligere afløst Knud Hansen i bestyrelsen og vist, at han med stor energi og fantasi talte museets sag overalt, hvor han havde indflydelse – eller kunne skaffe den.

På vej mod fremtiden

Siden har det så gået slag i slag. I 1980 blev museumsinspektør Finn Tuxen ansat. Der kom gang i udstillinger på museet og dyrskuer, landbrugsskoler og andre steder. I november 1982 stiftedes Venneforeningen, der skulle forsøge at skabe et bagland af interesserede personer og institutioner, der ville udtrykke deres interesse i andet end ord. Ved medlemskontingenter og ved at overtage kioskdirften og være medarrangør af forskellige arrangementsdage kunne venneforeningen skaffe midler til gavn for museet på en smidigere måde end den langsommelige vej gennem bevillingssystemet.

Udstillinger som: Landbokvinden, Mål og Vægt, Mejeridrift m. fl. gjorde, at der altid var noget nyt at komme efter. Restaureringer af bygninger og arbejde med planer for den fortsatte udbygning gav rigelig beskæftigelse hele tiden. I 1984 afholdtes den første færedag sammen med Østjysk Fåreavlerforening. Den har været en sikker sommersucces siden. Der blev stiftet både karle- og smedelaug. Det første tog sig af den årlige tærskedag, og det sidste gjorde den gamle smukke smedie levende igen efter istandsættelse. I 1986 blev museumsinspektør Annette Hoff ansat med særligt henblik på at skaffe sponsorer til den store planlagte udvidelse og få en fyldig jubilæumsudstilling etableret i de nye haller. Museumsinspektør Jørgen Skaastrup blev ansat til at forestå opbygning af det historiske værksted og en særlig skoletjeneste.

Der var altså meget i gang, da Hendes majestæt og prinsen den 23. juni 1988, Sct. Hansaften, kastede glans over indvielsen af de store tilbygninger med den meget flotte stavnsbåndsudstilling. »Drømmer jeg eller er jeg vågen«. Dronningen åbnede og holdt siden båletalen. Benny Andersen og Povl Dissing underholdt. Regimentsorkesteret fra Viborg spillede i en anden takt end Knudsen og jeg sang for i, så det var meget festligt – især for alle, der kunne nøjes med at le af andres misère. Der var mange mennesker og et pænt underskud, som venneforeningen heldigvis kunne dække ind lidt efter lidt. Det gav altsammen vind i sejlene. Samarbejdet med busselskaber og turistforeninger gav bonus, så museet kom over 90.000 gæster i dette store år. Det holdt ikke helt i de nærmest følgende, men er dog på 72.000 i 1992 med stigende tendens nu i 1993. Meget er forandret i disse år. Et museum kan ikke længere »nøjes med« at indsamle og registrere genstande. Det må åbne sig ud mod et folk med mere fritid og den personlige forbindelse til landbruget længere tilbage i tid.

Planer og visioner

Med kendskab til museets historie bliver man forsigtig med at spå om fremtiden. Ikke fordi der mangler visioner eller udarbejdede planer. Dem er der mange af, og der er meget fremtidsperspektiv i dem. Museet er flyttet ind under kulturministeriet, der som rådgivende organ har nedsat en komité med kammerherre O. v. Lozow som formand. Venneforeningen har en fast plads i den. Vi er nu der, hvor enhver, der gider kan græmmes over, at hele jorden ikke blev købt i 1969. Skal de store planer føres ud i livet, skal der købes mere jord. Derom forhandles nu intenst meget hjulpet på vej af Sønderhald kommune og med løfter fra de offentlige myndigheder i ryggen.

I øjeblikket er det sikkert, at der er bevilliget penge til et stort magasinbyggeri, der også kan modtage gæster. Jord vil efter al sandsynlighed snart være til rådighed, så der bliver plads til at afholde en årlig landbrugsmesse som afløsning for en række lokale dyrskuer. Der vil også blive anlagt en botanisk have, hvor-

fra der kan ske salg af gamle nytteurter og -planter. Længere ude i fremtiden håber vi, at der kan opføres en gård bygget som en eksisterende på egnen blev for ca. 100 år siden. Der kan så drives en slags lejrskole for børn og unge, der snart ikke ved, hvordan en ko eller gris ser ud. Der bliver hårdt brug for et museum i et landbrugsland, hvor bonden dør ud og hans efterkommere fremmedgøres.

I min krystalkugle ser jeg tydeligt, at en statinstitution som Dansk Landbrugsmuseum i stigende grad skal bevise sin eksistensberettigelse gennem sin museale virksomhed koblet sammen med stigende besøgstal og en aktiv interesse fra enkeltpersoner og grupper af borgere. Bevillinger fra staten vil ofte gøres betinget af, hvor meget andre yder i en tid med store dagsaktuelle krav til de offentlige midler fra den sociale og andre sektorer. Kulturen bliver let sorteper. Derfor tør jeg spå, at der også i fremtiden vil blive brug for den ildhu og fremtidsstro, der besjælede J. C. la Cour og andre stiftere, da det hele begyndte for godt 100 år siden.

Det er næsten indlysende selvfølgelig, at den tale om den enkelte generations udholdenhed og tro umiddelbart forstås af slægtsgårdsforeningens medlemmer. Det er glædeligt og for os naturligt, at foreningen har flyttet sit arkiv til Gl. Estrup. Nu kan den enkelte udtrykke sin interesse ved at bruge museet, opfordre andre til det samme og ved at melde sig ind som medlem af venneforeningen. Kontingentet er for enkeltperson 125 kr., for par 180 kr. En indmeldelse nu betyder, at man er medlem for 1994 også. En forening, skole eller lignende betaler 300 kr. om året. Jeg tror, vi skal vænne os til tanken, at det ikke er selvfølgelig, at staten betaler for borgernes kulturelle behov. Det gjorde den heller ikke, da forsamlingshuse, missionshuse og gymnastikforeninger blev skabt af mennesker, der selv tog ansvar for, hvordan livet skulle formes i deres tid.

Foran udstillingens hovedindgang står en indgangspavillon inspireret af 1880'ers udstillingerne.

Den danske bonde i den oprindelige betydning af det ord er måske en uddøende race. Desto vigtigere er det, at erindringen om hans liv og virke ikke går tabt. Den er for altid en umistelig del af, hvad det vil sige at være dansk. For den enkelte er det en vigtig ballast at have om bord på en sejlads ud i fremtidens internationaliserede usikre tilværelse. Der bliver bølgegang! Kølen skal være solid.

Jakob Højlund

**Henvendelse om medlemskab af
Dansk Landbrugsmuseums Venneforening
sker til telefon: 86 48 34 44 eller ved adressen:
Randersvej 4, Gl. Estrup, 8963 Auning**

Dage i Norge

I dagene 14.-16. juni havde nærværende tidskrifts rejsende medarbejder den store oplevelse, at deltage i Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs sommerekskursion, der ad søvejen gik til Norge.

I Oslo ventede en bus på det 52 mand store selskab. Konsulent Lars Christensen fra Statens fagtjeneste for landbruget var vores helt uovertrufne guide på hele turen. Vi hørte om det vi så, det vi skulle se og om det vi ellers burde vide.

Første besøg var på Stein Gård ved Hønefoss, hvor gårdejer Jan Frederik Hornemann og hustru tog imod.

I 1933 havde Jan Fr. Hornemanns fader købt gården, der er på 90 ha ager og 320 ha skov, og det er efter norske forhold en meget stor gård.

På gårdens jord dyrkes timoté, havre, byg og hvede.

Gården drives af ejeren med en medhjælp om sommeren.

J. Fr. Hornemann fortalte indgående om landmandens forhold, og kunne oplyse, at staten gav et arealtilskud på 1000 kr. pr. ha for at man ikke pløjede om efteråret, da man ønskede at begrænse erosionen.

J. Fr. Hornemann er en ivrig jæger. Der er elge i skoven, så det har han megen glæde af, men i hovedbygningen ses jagttrofær fra det meste af verden.

Efter det meget udbytterige besøg på Stein Gård, kørte vi til Bogstadstiftelsen. Det nedlagte herresæde, som nu er åbent for besøgende, er en kulturhistorisk perle, og oplevelsen blev forøget af den rundvisning, som den lokale medarbejder Preben Johannessen præsterede.

Turen fortsatte rundt i Oslo til Stortinget, hvor Stortingsrepræsentant, formand for landbrugsudvalget Dag C. Weberg, viste rundt, og forklarede om norsk landbrugs- og markedspolitik.

Dag C. Weberg forklarede, at norsk landbrug er mad, miljø og levende landsbyer. De nationale støtteordninger fordobler verdensmarkedsprisen på landbrugsprodukterne. Får Norge ingen

Stein Gård ligger på en høj. Gårdens historie kan føres tilbage til vikingetiden. Offerpladsen blev i tidlig middelalder erstattet af en kirke. I 1780'erne blev den ødelagt af et lyn. Hovedbygningen er opført i 1823. På trappen står formanden for Det kongelige danske Landhusholdningsselskab hofjægermester, godsejer Jon Krabbe, Frederiksdal.

garanti for, at dette forhold kan fortsætte i et eventuelt EF-medlemskab, så er man slet ikke interesseret.

Efter dette gik turen tilbage til luksuslineren, og de, der ikke har kørt træt af indtryk, kunne nyde de første par timer af sejlturen gennem Oslofjorden, før man skulle møde i salonen og nyde en appetitvækker, før det gik løs ved den store kolde buffet.

OGN

P. S. Læs konsulent Lars Christensens kronik side 5.

Vestergaard i Hvilshøj

*Vendsyssellkredsen besøgte på sin sommerudflugt Vestergaard i Hvilshøj ved Ø. Brønderslev
Det er i år 350 år siden familien kom på gården, og nuværende ejer – Niels Bonnerup Olesen er 12. generation*

Vestergaard har et tilliggende på 130 ha. De 120 ha dyrkes med hvede, raps, byg, kartofler og ærter. De 12 ha med kartofler leveres til kartoffelmelsfabrik. Gården har 210 søer. Der sælges nogle smågrise og leveres 4.000 slagtesvin.

Den 1. april 1985 nedbrændte de fleste avlsbygninger på Vestergaard. Stuehuset fra 1828 blev reddet. Familien Olesen har genopført nye udlænger, men med respekt for gårdens identitet, således at man ikke umiddelbart bemærker, at det er nybyggeri, som omgiver gårdspladsens tre sider.

I 1938 udgav slægten bogen »Fra Vestergaard i Hvilshøj m. m.« i anledning af gårdens daværende ejer P. M. Thomsens 75 års fødselsdag. I denne bog fortælles bl. a.:

Første gang Vestergaard er truffet nævnt, er 1643, da Niels Thomsen er nævnt. Om slægten kan føres længere tilbage på gården, kan ikke dokumenteres, men Niels Thomsen regnes for første generation.

Hans søn – Svend Nielsen – blev næste ejer. Han nævnes ved Matriklen 1662-1664. Gården blev sat til 7 tdr. hartkorn og landgilden var 6 tdr. byg og 3 tdr. havre, desuden skulle staldes en okse (stud) og ydes 1 rigsdaler i gæsteripenge.

Den tredje kendte bruger er Bodel Jensen, som beboede gården i 1670, og som døde på gården i 1689.

Bodel Jensen var i sit første ægteskab gift med Svend Nielsens datter. I Bodel Jensens tid kom den anden Matrikel 1682-1688. Vestergaard var med i landsbyfællesskabet om jorden, men gården lå vestligst i bymarken, så den frie beliggenhed kunne godt have budt på fordele.

I årene 1689-1754 sad Svend Bodelsen som fæster på Vestergaard.

Fra hans tid stammer en meget svær, jernbunden egetræs standkiste, der bærer årstallet 1695.

Den 27. februar 1756 fik femte slægtsled fæstebrev på gården, der tilhørte den gamle herregård Burholt.

Den nye fæster hed Thomas Svendsen. Han var første gang gift med Maren Laursdatter. Hun døde 41 år gammel den 27. august 1766 efter at have født tvillinger. To år senere giftede Thomas Svendsen sig igen, og hun hed Else Christensdatter Kjærulf. Hendes slægt var en af de kendte og meget ansete storbondeslægter i Vendsyssel.

I over 20 år stod hun som enke for Vestergaards drift, bistået af sine efterhånden voksne børn og andre. I 1801 havde hun 5 voksne børn hjemme og tillige 5 tjenestefolk.

I første ægteskab havde der været 4 børn og i det andet 9 børn.

Sjette slægtsled på Vestergaard trådte til i 1804. Det var Svend Thomsen, der var yngste barn af første ægteskab.

Svend Thomsen blev den første selvejer af Vestergaard, idet han ved skøde af 28. april 1804 overtog gården.

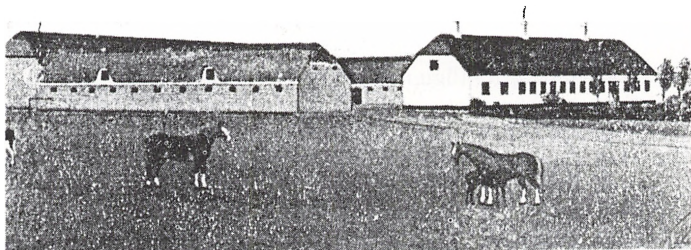
Det var Henrik Winde til Burholt, som solgte. I skødet står bl. a. at gården, som efter Ny Matricuel (1688) havde nr. 1 stod for hartkorn af ager og eng 8 tdr. 6 skp. og 1 fjkr.

Skødet nævner at moderen Else Christensdatter skulle blive boende på gården og nyde aftægt.

I 1828 rejste Svend Thomsen et nyt stuehus. En meget solid, grundmuret og delvis teglhængt bolig. I 1829 fornyedes laden i bindingsværk. Den stod indtil 1924. I årene 1830-1831 omsattes øst- og vestlængerne.

Markerne lod han delvis inddige efter udskiftningen i 1805. Ved en vej ude i engene findes endnu et led »Svends led«, der bevarer hans navn.

Indendøre satte Svend Thomsen også et standsmæssigt præg. I den daglige opholdsstue står en norsk jernovn, et pragtstykke

Svend Thomsens gård, rejst 1828-31

af en bilæggerovn. Svend Thomsen hentede den i Ålborg, hvor den havde stået i Kong Hanses Gaard. Jernovnen bærer årstallet 1686 og kong Christian den Femtes monogram. Den ene ovnplade viser kongen til hest.

Svend Thomsen var 10. februar 1804 blevet gift med Christiane Baggisdatter. Hun døde allerede i 1828. I ægteskabet fødtes seks børn, fire døtre og to sønner. Begge sønner døde unge, og i 1832 gik Vestergaard til datteren Karen Svendsdatter og hendes mand Thomas Christensen fra Linderupgaard.

På den tid kom mergelen rigtig i gang, og svingploven holdt sit indtog. Ved en præmiepløjning på herregården Birkelses marker i 1834, hvori der deltog 46 landmænd fra det sydlige Vendsyssel, kom gårdmand Christen Larsen fra Hvilshøj hjem med førstepræmien, der bestod af 20 Rigsbankdaler. Det var en ære for den lille landsby og dens mænd. Det kunne tyde på, at hjulploven forholdsvis tidligt er blevet kørt til side til fordel for svingploven.

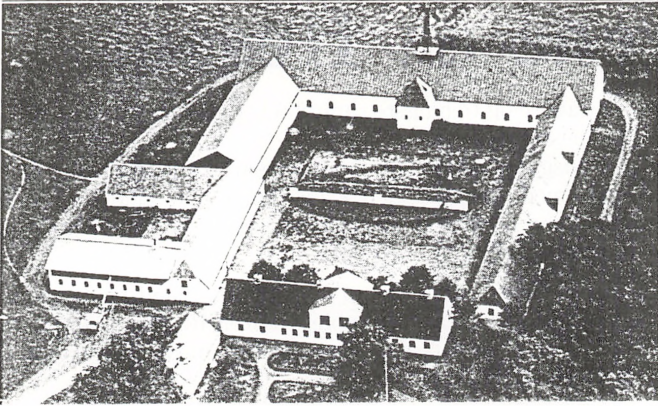
Den gamle hulvej, der fra gården førte nord i marken var blevet så dyb, at den var vanskelig at befærde. Thomas Christensen lod da et par af de gamle gravhøje, der tidligere var så talrige på det høje strøg langs landsbyen, føre hen i »hulen«, for at lette færdselen.

Thomas Christensen havde til stadighed en større studeflok på et halvt hundrede stykker græssende på sine enemærker. Han havde tilladelse til også at lade dem gå ud på Øster Brønderslevs bys og Hebelstrupgårdens heder. På vejen derud passeredes en fra en nabogård i Hvilshøj udskiftet parcel, som studene tillod sig at betræde. Derover blev parcellens ejer så fortørnet, at han tog hele flokken i hus, og der kostede vist nok Thomas Christensen en daler pr. stud for at få dem udløst af fangenskabet. For at denne historie ikke skulle gentage sig, købte han resolut den pågældende parcel for 124 Rbd. Det var i 1836.

I Vestergaard, som i så mange andre gårde, fremstilledes gårdens eget forbrug af brændevin. Omkring 1840 dreves imidlertid en hidsig jagt efter de mangfoldige smugbrænderier, der var at træffe i så godt som hver eneste landsby.

Vestergaard havde sine destillationsapparater, men på Thomas Christensens tid blev denne produktion for alvor kritisk. Tolderne sværmede rundt for at beslaglægge de ret værdifulde kedler, piber, hatte og hvad mere, der hørte til.

En dag kom en befordring, hvis passagerer havde guldtessede kasketter. Antagelig var deres ankomst meldt af en eller anden stafet. Sådan skete det gerne, når slige »gæster« var i nabolaget. Nabogårde holdt hinanden underrettede. De kriminelle ting i Vestergaard blev da skjult mellem havens stikkelsbærbuske. Den gik. Tolderne fjernede sig med negativt resultat. Hvilshøjboerne gned sig i hænderne og tog et par ekstra dramme ovenpå den forskrækkelse.

Vestergård år 1935

Et års tid senere, en formiddag, da der stod en syrlig em ud af bryggersdøren, holdt øvrighedens vogn atter på gården. I største hast forvaredes grejerne fra den ulovlige geschäft i et gulv halm i laden. Men ak! Hastværk er lastværk. Toldernes spidse, søgende lanser røbede snart gemmestedet. Kobbertøjet droges frem, blev lagt i vognen og ført til herredskontoret som sejrstrofæ.

Der var nemlig gode dusører for slige sagers hjembringelse.

Efter denne episode, hvis udgang var nedslående for beboerne på stedet, blev der ikke destilleret mere af den stærke drik.

Traditionen siger, at det kostede Thomas Christensen 80 Rbd. at få kobberkedelen igen.

Næste ejer af Vestergaard blev Christian Peder Thomsen, der var ældste søn af Karen Svendsdatter og Thomas Christensen.

Da han overtog gården i 1856 forløb den sparsomme trafik stadig ad den gamle kongevej, der delte gårdens marker. I løbet af de næste femten år indtil hans død i 1871, nåede C. P. Thomsen at opleve den nye hovedvej, pontonbroen over Limfjorden og jernbanens etablering i Vendsyssel.

Selvom C. P. Thomsen var en svagelig mand, formåede han dog at sætte sit præg på gården. Han foretog de første udvidelser på Svend Thomsens gård fra omkring 1830. Han var i 1858 blevet gift med Kirsten Pedersen, gårdmandsdatter fra Vodskov, og efter C. P. Thomsens død i 1871, sad hun med gården i 25 år, indtil sønnen Peder Marthinus Thomsen overtog den i 1896. Hun døde i 1906.

P. M. Thomsen var kun 8 år, da faderen døde, men allerede da han var 18 år, var han klar til at stå for gårdens drift.

En meget mærkbar udvidelse af gårdens drift fandt sted efter Ryas første regulering 1887-1889. Nu skabtes betingelser for, at de mange sumpede huller, der var at træffe næsten overalt over byens brede engstrækninger, kunne forsvinde. Der kom en anden engbund, og nye og bedre græsarter trådte i stedet for den ret næringsløse flæg, siv og stargræsser, som tidligere havde udgjort hovedvegetationen.

Det var en mægtig udvikling, der fandt sted. Bodel Jensen agede ved 1680'erne kun 13 læs, 4 knipper mosehø hjem hver sommer, og der var ganske små føringer og halvdelen af dårlig kvalitet. Nu bjerges enkelte år halvanden hundrede store læs fint og godt enghø. Sigene ind mod land lod sig pløje. Her afdækkede ploven lange egestammer, der i mange tilfælde spændte over en hel agers bredde. Det var minder om oldtidens mægtige egeskov. Redskaberne går hen over en foreteelse, der opfattes som en oldtidshavn for stenalderens små udhulede både.

Det offentlige liv havde ikke interesseret P. M. Thomsen. Hans hovedinteresse var gårdens drift, og der indenfor igen særlig hesteavl.

Ved talrige hoppekåringer har han været dommer, og da der i 1905 ønskedes en belgierhingst til Brønderslevvegnen, var han medlem af den delegation, der sendtes til et stort dyrskue i Bryssel, for at gøre et sådan indkøb.

P. M. Thomsen var blevet gift med Jensine Marie Larsen fra Hvilshøj. Hun døde i 1935, mens P. M. Thomsen levede til 1940.

De fik 7 børn.

Sønnen Peder Thomsen var i faderens sidste år forvalter på Vestergaard, og sammen med den ugifte søster Thomine Thomsen, der havde været husbestyrerinde for faderen, overtog de gården.

I 1963 købte deres nevø Peder Vestergaard Olesen Vestergård. Hans moder – Ingeborg – var datter af Jensigne og P. M. Thomsen. Hun var blevet gift med Lars Olesen, der sad på gården Vestermarken i Stenum.

Peder Vestergaard Olesen blev gift med Ninna Bonnerup.

I 1992 kom 12. generation til, idet Ninna og Peder Vestergaard Olesens søn Niels Bonnerup Olesen overtog gården.

Om gårdens drift kan man læse i J. C. B. la Cours værk Danske gårde fra 1908: »Det samlede areal udgør 199½ td. land med hartkorn 6 td. 5 skp 1 fjkr 2½ alb. Agermarken drives i 8 marksdrift. Besætningen består af 50 køer, 40 stk. ungvæg og kalve, 5 tyre, 8 heste, 7 plage og 8 får. Sidste år solgtes 100 fedesvin.

Mælkemængden var sidste år i gennemsnit 5352 pd. pr. ko. Det normale folkehold er 1 forkarl, 1 fodermester, 4 karle, 2 piger og 1 daglejer«.

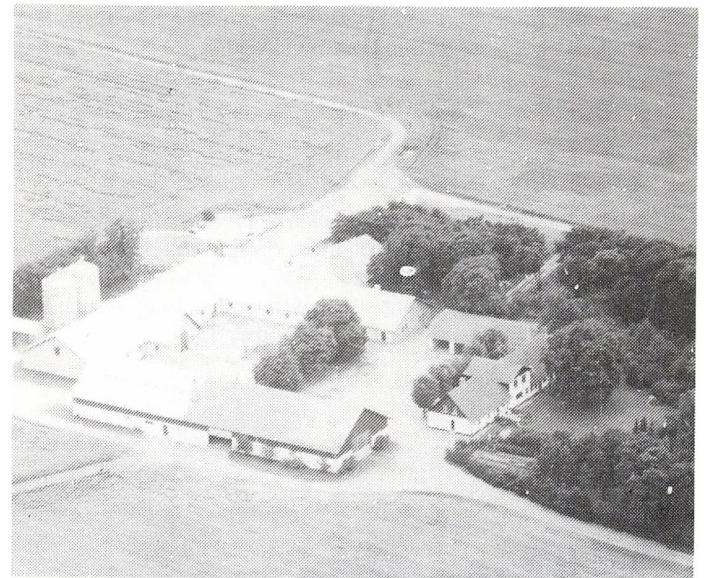
En anden beskrivelse af gården findes i J. J. Hansens Større danske Landbrug fra 1935:

»Samlet areal 106 ha, deraf 74½ ha ager, 30 ha eng og 1½ ha have og gårdsplads. Hartkorn 6 td. 3 skp. 1 fjkr. 2¼ alb.

Kvægbesætningen, der består af 60 malkekøer, 1 tyr og 40 stk. ungvædder, er af jysk race, der fornyes ved eget tillæg med indkøb af tyre. Der holdes som regel 8 arbejdsheste, og der er 2-3 føl årlig, desuden anvendes en traktor både til markarbejde og stationær brug. Svinebesætningen er for tiden på 4 tilægssøer, der er hidtil leveret 200-300 slagtesvin om året. Gården har kort til 150 svin årligt.

Der holdes 4 får og fjerkræholdet er ca. 100 høns.«

OGN

Vestergård år 1990, hvor de nyopførte bygninger ses med det lyse tag.

Det er prisværdigt, at familien valgte at beholde gårdens karakter og miljø ved at bevare den firelængede gård.

I halvdelen af hovedbygningens loft er indrettet en sal, og her gemmes klenodierne. Jernovnen fra 1686 står her, sammen med gamle jernbeslåede kister og store rococoskabe. Nips og husgeråd. Alt sammen spændende ting, der rummer minder om de foregående generationer.

Efter branden i 1985 genopførtes nye udlænger, men karakteristiske træk bevaredes, bl. a. den gamle adskillelse over gårdspladsen, så man ikke fra hovedbygningen kunne se møddingsstedet. Bemærk, at gyllebeholderen idag har indtaget den gamle møddingsplads.

Hestene og høstdagene på Hessel

Søren Risgaard med 2 af sine heste foran stuehuset i Hammershøj.

I Kvorning mellem Randers og Viborg bor Søren Risgaard. Han er med til at holde de gamle traditioner i hævd, og driver landbrug med heste.

Tidligere drev Søren Risgaard 115 tdr. land, og meget arbejde blev udført med hestene. Siden 1960 har Søren Risgaard haft hannoveranere og i 1980 begyndte han også at arbejde med belgierne.

Hestene blev også brugt til at trække ud af skoven med. Det er Søren Risgaard dog stoppet med, da han ikke længere har luft nok til at følge efter hestene.

Gården blev solgt, og i dag står hestene på sønnen Arnth Risgaards gård i Hammershøj. Der er 3 spænd belgierne, 2 spænd

hannoveranere og to hingste samt 2 føl. 10 tdr. land drives fortsat med hestekræfterne.

Søren Risgaard kører ofte for brudepar. På Horsens dyrskue kørte han med aflægger, den 4. juli kunne man opleve en hjulplov i funktion på Hessel Landbrugsmuseum, og her var det Søren Risgaard, som kom med hestene.

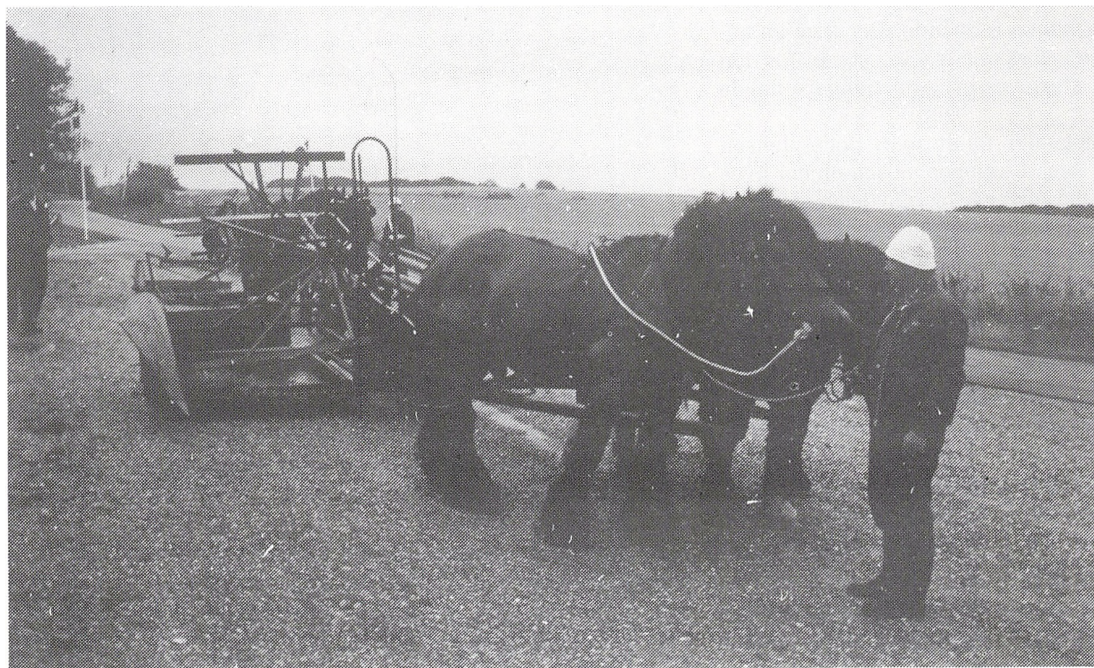
Når Hessel Landbrugsmuseum i Vesthimmerland holder høstdage 21.-22. august kan man opleve Søren Risgaard køre med selvbinder, og sønnen Arnth Risgaard køre med en meget gammel McCormick aflægger.

Søren Risgaard deltager i pløjekonkurrencer, og ved Danmarks mesterskabet i 1992 blev han nr. 3 af 33 deltagere.

Høstdagene på Hessel byder på mange oplevelser, foruden de hestetrukne redskaber, vil man kunne se forskellige gamle håndværk, opleve situationsspil bygget over tiden før landboreformerne. Der er åbent mellem 10 og 17, og skulle man være færdig med at høste, kan et besøg på Hessel være et forslag.

Herregården Hessel er en i herregårdssammenhæng beskeden gård, men dens bygninger, der er stråttækte og for størstedelens vedkommende har undgået ombygninger, giver en sjælden stemning, som er den rette ramme om Nordjyllands Amts landbrugsmuseum.

Søren Risgaard med belgierhestene og selvbinder ved forrige års høstdage på Hessel.

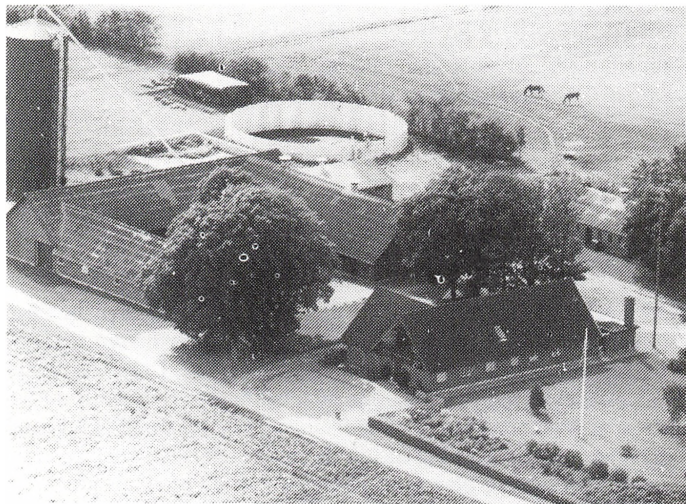
NYT fra kredsene

Ribe Amtskreds

Om sommerudflugten den 14. juni fortæller kredsformanden Carl. P. Jensen:

En smuk junaften var vi på besøg hos gårdejerne Eva og Aage Søgaard, Grindsted, som præsenterede et meget veldrevet kvægbrug, og på en velformet og interessant måde fortalte om tre generationers tilværelse og drift af slægtsgården.

Slægtsgårdens historie begyndte i 1897, da Aages bedstefader Mathias Christensen købte gården med 180 ha – mest hede, men med 7 ha eng, der var en vigtig forudsætning for en tør hede-gård dengang. Man erkendte at »eng er agers moder«.

I begyndelsen af vort århundrede var det almindeligt mange steder, at opdyrkede hedegårde med mange tdr. land deltes blandt sønnerne. Det gjorde man også her, idet bedstefaderen i 1921 overlod 45 ha til den ældste søn. Samtidig blev 70 ha hede solgt fra til fremmede. I 1931 overtog Aages fader – Peder Søgaard Christensen – gården med 65 ha.

I 1969 gennemførtes næste generationsskifte, hvorved Eva og Aage Søgaard overtog gården. Gårdens tilliggende er stadig 65 ha, og den drives med korn og foderafgrøder samt 7 ha med kartofler til kartoffelmel.

Besætningen er på 58 malkekøer og 70 slagtedy.

Efter kaffen på »Ungdomsgården« holdt museumsassistent Anette Torm-Petersen et interessant foredrag om Grindsteds historie, der selvfølgelig også tangerede det øvrige Vestjyllands udviklingshistorie. Men der var mange fordomme om Grindsteds fortid og nutid, som trængte til at blive revideret.

De første agerdyrkende bondebrug i oldtiden begyndte særlig i Vestjylland, fordi sandjorden var nemmere at bearbejde med datidens primitive redskaber, og der var jord nok at tage af og skifte med. Derfor var bønderne i Vestjylland foran i udviklingen i forhold til øboerne. Bønderne her i den sydlige del af landet har altid haft nærmere og mere kulturel, faglig og handelsmæssig kontakt syd på, hvorfra udviklingen kom.

Man solgte dyrt sædekorn til Østjylland fra første kær i nyopdyrket hedejord, fordi det var så rent og frit for ukrudtsfrø. Det var dengang meget vanskeligt at rense sædekorn ordentligt.

Vi fik at vide, at der havde været mange flere jættestuer og gravhøje her i Vestjylland, på grund af forholdsvis stor befolkning.

Disse fortidsminder af sten blev genbrugt til kirkebyggeri, fordi det var meget sparsomt med store sten til dette byggeri. Man har i jordhøje i de senere år med sikkerhed fundet »mærker« af store sten og sådan.

Bønderne i Slangsherred var ikke så afhængige af »herremand, stavnsbånd o. lign.«, men var tilbage i historien mere frie arvefæstere og selvejere, der ikke havde så meget hoveri. På

den måde kunne de spare på hesteholdet, og istedet for holde køer, og man havde mere tid til at koncentrere sig om sin egen gårds drift.

Samarbejdet var også godt, og det var ikke tilfældigt, at det første andelsmejeri blev startet her i Vestjylland.

En fordom mere fik vi rettet. Grindsted er ikke opstået som en klundkye på grund af den blev jernbaneknudepunkt.

Byen eksisterede med virksomheder og toetagers huse før Esbjerg kom ind i billedet, men det var en stor stimulans med banen, i den nyere tid, hvor den udviklede sig til centerby.

Alt i alt havde vi en interessant og lærerig aften – både faglig og historisk – som vor stedlige bestyrelsesmedlem Ernst Plagborg, Grindsted har hovedæren af.

Himmerlandskredsen

I år lykkedes det så for Himmerlandskredsen at afvikle en sommertur til Fuur. Det blev til en hel busfuld (22 personer!).

Sidst på formiddagen ankom selskabet til Limfjordsøen, der selv reklamerer med at den ligger to minutter fra Danmark. Selskabet begyndte på kroen.

Middagen var klar og Niels Klode, som er 14. generation på en slægtsgård på Fuur, rutineret omviser på øen og dynamisk bestyrelsesmedlem i Midtjysk Kreds fortalte om dagens program og om øens historie.

Efter disse indledende manøvrer samledes man i den indforskrevne bus. Kursen blev sat mod Fuur Museum. Undervejs forklarede Niels Klode om alt hvad vi kunne nå at se.

Fuur Museum er både et kulturhistorisk museum med alt gammelt fra øen, men ikke mindst er det et specialmuseum for fossiler fundet i moleret.

Det giver anledning til overvejelser når man nu begynder at føle sig gammel, og så ser en forstenet fisk på 70 millioner år!

Derefter gik turen rundt på syddelen af øen, hvor gårdene og husene er, og derfra til øens højeste sted – knapt 90 m. o. h. Udsigten herfra var enestående. Så passeredes nogle molergrave, hvor man kan følge de enkelte lag aske og moler. Ved Den røde Sten gik vi en lang tur og hørte både sagn og facts om denne jernholdige sten, der strækker sig langt ud under jordlagene til kysten.

Udflugten sluttede med et stop ved klintens nordside. Det er lige imponerende at stå oppe og kikke ned som omvendt.

Dagen sluttede med kaffe på kroen og så sejlede man tilbage til Salling.

Fuurs natur er enestående, og når man får naturen og historien forklaret af kompetent mand, så kan sådan en udflugt kun blive vellykket.

ONG

Århus Amt

Århus Amtskreds havde aftentur tirsdag den 15. juni til det gamle fæstningsværk Fyrkat ved Hobro.

Niels Høegh, Hørning var stedfortrædende guide, og førte os på en interessant måde gennem den del af Danmarkshistorien.

Derefter kørte vi gennem Mariager til de gamle cementfabrikker, hvor vi hyggede os på restaurationen »Orkidé«. Her fik vi en fyldestgørende gennemgang af cementfabrikkens historie.

Efter kaffen underholdt Niels og Tove med fællessang af bl. a. Nis Hansen. 35 deltagere og en god aften.

Henry Slemming

Fynskredsen

Sommerturen den 1. juli til Gl. Estrup med museer og arkiv samt ophold ved Silkeborgsøerne havde samlet 80 deltagere, og man havde en meget indholdsrig tur.

Sjælland-Syd

120 medlemmer var tirsdag den 22. juni samlet på Møn.

Man indledte med besøg hos Lis og Steen Jørgensen, Margrethesminde, Kostervej 75, hvor der er indrettet antikvitetsforretning i den gamle slægtgårds bygninger.

Staldlængen rummer nyerhvervelser og ikke istandsatte ting, mens laden rummer de fine effekter, mens kostbarhederne udstilles i selve stuehuset.

Lis og Steen Jørgensen er tredje generation på gården, som har været i slægten siden 1886. De overtog gården i 1971 efter Steen Jørgensens moder.

Der drives 52 ha med korn, frø og roer, og ellers samles arbejdet om den fælles hobby – antikviteterne.

Efter at have set de mange ting, kørte man ad små veje til Hjertebjerg. Turen var tilrettelagt af Solveig Holtet-Kristiansen, som forklarede, at det ville blive ad stille veje. Vejene var »stille«. Vi mødte kun 3 modgående biler på den 22 km lange strækning.

I Hjertebjerg besøgte man Merete og Uffe Winther Nielsen, Toftthøj.

Det er slægtgården i syvende generation, hvor slægten kan føres tilbage til 1766. Det er slægtgården, hvor man satsede på landbruget. 106 ha og stor fedesvinproduktion. De gamle udlænger er erstattet af nye og tidssvarende, men stuehuset ligger tilbage, og rummer mange minder om slægten.

Deltagerne samledes i haven, og mens eftermiddagskaffen blev drukket fortalte Uffe Winther Nielsen om gårdens historie og drift.

Efter at have set sig om i stuehus og i mark, blev der lejlighed til at køre til »Aurora«, hvor der er kunstudstilling, eller besøge Topaz, der er et smykkestengalleri i Hjertebjerg. Mange havde meget glæde af dette stemningsfulde sted, før man igen samledes på Toftthøj, for at slutte en oplevelsesrig dag.

OGN

Vestsjællandskredsen

Tirsdag den 7. september indbyder kredsen til efterårsudflugt til Sejerø. Kl. 9.00 samles man hos gdr. Svend Madsen, Eskebjerg Strandvej 29. Herfra fortsætter turen med bus. Først kører vi gennem Vesterlyngen til Haunsø. Svend Madsen vil fortælle om det vi ser.

Man kan også vælge først at møde ved færgen, der sejler kl. 10.35.

På Sejerø spiser vi den medbragte mad på Campingpladsen, hvor vi kan købe øl, vand og kaffe.

På Sejerø vil en lokal mand være vor ledsager.

Efter igen at være i Haunsø kl. ca. 18.40, tager vi vore egne biler, og for dem, der har lyst, kan man slutte dagen med stegte ål på Lammefjordskroen i Hørve.

Pris for turen, der omfatter bus og færgе kr. 150,00.

Pris for stegte ål på Lammefjordskroen kr. 98,00.

Tilmelding til Arne Højland 53 55 28 41 (bedst 8-9).

Eller Kaj Nielsen 53 58 24 52.

Arne Højland

Nordsjællandskredsen

Sommerudflugten den 20. juni gik til Holbækegnen, hvor man samledes ved Nyvang, en nedlagt proprietærgård, som Holbæk Kommune benytter til beskæftigelsesprojekter. Deraf er opstået et økomuseum og en såkaldt andelslandsby, der indtil nu består af et husmandsbrug, et andelsmejeri og en smedje. Nyvang har også en stor samling af gamle landbrugsredskaber og -maskiner. På Nyvang blev man vist rundt af en medarbejder.

Efter kaffen i museets cafeteria, fortsatte man til Tveje Merløse kirke, hvor kredsformanden Vagn Mathiasen fortalte om Hvideslægten og dens kirke.

Dagen sluttede med middag i Karleby forsamlingshus.

OGN

Vejle amt

Der var indbudt til aftenmøde den 8. juni på det nyrestaurerede »Sønderskov Hovedgård« ved Vejen. Der mødte 39 deltagere.

Vi fik først forevist en lysbilledserie, hvoraf det store restaureringsarbejde fremgik fra begyndelsen og til det nuværende stade. Et stort og fortjenstfuldt arbejde.

Derefter gik vi rundt og besøgte hovedbygningen, som nu fungerer som egnsmuseum for Vejen, Brørup og Holsted kommuner.

Vi afsluttede aftenen med kaffebord i Skibelund Krat.

Holger B. Juul

Midtjysk Kreds

Den 15. juni samledes 62 medlemmer hos Erna og Anders Peter Andersen, Anneksgården i Svstrup. (Gårdens historie vil i et senere nummer blive fortalt af arkivar E. Overby).

Den 24. juli havde kredsen indbudt til eftermiddagsudflugt til Thy.

Man samledes ved maskinfabrikken Cimbria Unigraen. Efter rundvisningen kørte man til Hastholm, hvor der først var rundtur på havnen, og derefter ventede kaffen på restaurant Pynten.

Efter kaffebordet afholdt kredsformand Jens Kr. Nielsen en ikke unødigt trættende generalforsamling, hvor alle fire valg til bestyrelsen var genvalg.

Så fulgte et interessant foredrag om Hansthøls udvikling, idet fiskeeksportør Svend Heiselberg kom og fortalte.

Svend Heiselberg etablerede sig i 1967 i Hastholm, kom i kommunalbestyrelsen og amtsrådet. I 1979 valgtes han til folketinget, hvor han stadig er medlem.